

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมค่าใช้จ่ายตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในตำบลบางแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1 ความหมายของการบัญชี

มีผู้ให้ความหมายของคำว่า “การบัญชี” ไว้ดังนี้

ชาวสก็อต พงศ์ผาติโรจน์ และ วรศักดิ์ ทูมมานนท์ (2552) อ้างถึง สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในสหรัฐอเมริกา ได้ให้คำจำกัดความของคำว่าบัญชีไว้ดังนี้ การบัญชีเป็นศิลปะของการ จัดบันทึกรายการ หรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเงินไว้ในรูปของเงินตรา จัดแยกหมวดหมู่ของรายการที่บันทึก สรุปผลและวิเคราะห์ความหมายของรายการที่ได้จัดบันทึกไว้ โดยจัดทำในรูปของรายงานทางการเงิน

চারী হিরীন্দ্ৰসমী และคณะ (2549) กล่าวว่า การบัญชี หมายถึงศิลปะการจดบันทึกรายการหรือเหตุการณ์สำคัญทางการเงินไว้ในรูปเงินตรา ตลอดจนการจัดประเภท สรุปผล และตีความหมายของรายการที่จัดบันทึกนั้น

อรุณี อย่างธารา และคณะ (2554) กล่าวว่า การบัญชีคือ การคัดเลือก การจดบันทึก การจำแนก การสรุปผล และการจัดทำรายงานทางการเงิน โดยใช้หน่วยวัดเป็นเงินตรา รวมถึงการแปลความหมายของรายงานเกี่ยวกับการเงินดังกล่าวเพื่อนำไป ใช้ในการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง สรุปได้ว่า การบัญชี หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลทางการเงิน แล้วนำมาบันทึก จัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ แล้วจัดทำเป็นรายงานทางการเงินต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลจากรายงานเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ในการบริหารงานและตัดสินใจต่อไป

2.2 ความหมายของบัญชีครัวเรือน

บัญชีครัวเรือน (home accounting) เป็นการนำการบัญชีมาประยุกต์เพื่อเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเป็นบัญชีที่ใช้สำหรับบันทึกรายได้และรายจ่าย รายได้ และรายจ่ายที่บันทึกอาจเป็นรายได้และรายจ่ายส่วนบุคคล หรือรายได้และรายจ่ายที่เป็นต้นทุนในการผลิตของธุรกิจขนาดย่อม เพื่อที่จะทำให้ผู้ประกอบการทราบถึงผลกำไรหรือขาดทุนจากการประกอบธุรกิจนั้น โดยในบทความนี้จะกล่าวถึงการบันทึกบัญชีรายได้และรายจ่ายที่เป็นของส่วนบุคคลหรือครอบครัว โดยข้อมูลรายได้และรายจ่ายที่ได้จากการบันทึกจะถูกวิเคราะห์เพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป (ภัทรา เรื่องสินภิญญา, 2555)

บัญชีครัวเรือน หมายถึง การแสดงหรือบันทึกจำนวนเงิน รับ-จ่าย ประจำวันของครัวเรือน โดยแสดง วัน เดือน ปี รายการรับ-จ่าย และจำนวนเงิน บัญชีครัวเรือนมีทั้งแบบบันทึกอย่างง่าย และแบบบันทึกที่ซับซ้อน เช่น การสำรวจข้อมูลครัวเรือนในการจัดทำแผนแม่บทชุมชนที่ ธ.ก.ส. ให้การสนับสนุนโดยขอความร่วมมือจากเกษตรกรให้บันทึกบัญชีครัวเรือน (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2548)

2.3 วัตถุประสงค์ของการบันทึกบัญชี

ภัทธา เรื่องสิทธิสัญญา (2555) ได้กล่าวว่าโดยทั่ว ๆ ไป จุดมุ่งหมายของการบันทึกรายการทางการเงินบัญชี ก็เพื่อจัดให้มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ที่กิจการเป็นเจ้าของ หนี้สินที่กิจการได้ก่อไว้ และทุนของเจ้าของกิจการที่นำมาลง ตลอดจนผลการดำเนินงานของกิจการ กล่าวคือมุ่งเน้นเพื่อการบริหารงานทางธุรกิจ โดยการจัดทำรายงานทางการเงินบัญชีเพื่อให้เจ้าของกิจการทราบถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าได้กำไรหรือขาดทุนเท่าไร หากเกิดการขาดทุนหรือกำไรน้อยกว่าที่ควรจะเป็น จะได้หาหนทางแก้ไขเพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจให้อยู่รอดปลอดภัย และสามารถเจริญเติบโตต่อไปในอนาคตได้ ในปัจจุบันนอกจากการจัดทำบัญชีเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจแล้ว ยังสามารถจัดทำบัญชีเพื่อประโยชน์ส่วนบุคคลได้อีกด้วย โดยมีการนำการบัญชีเข้ามาประยุกต์ใช้กับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเรียกว่า “บัญชีครัวเรือน”

วัตถุประสงค์ของการบันทึกบัญชีครัวเรือน ก็เพื่อให้ผู้บันทึกทราบถึงรายได้และค่าใช้จ่ายของตนและครอบครัว และเนื่องจากทุกครั้งที่บันทึกบัญชีจะทราบถึงยอดเงินคงเหลือของตน จึงสามารถวางแผนการใช้จ่ายต่อไปได้อย่างรอบคอบ ไม่ใช้จ่ายเกินกว่าเงินคงเหลือ เมื่อผู้บันทึกทำการวิเคราะห์รายได้และค่าใช้จ่ายของตนที่ได้บันทึกไว้แล้ว จะสามารถลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ทำให้เกิดการประหยัดและการออม และหากมีการใช้จ่ายเท่าที่มีก็จะไม่ก่อให้เกิดหนี้สิน จึงสามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินได้อย่างยั่งยืน (ภัทธา เรื่องสิทธิสัญญา, 2555)

2.4 บัญชีครัวเรือนกับชีวิตประจำวัน

ภัทธา เรื่องสิทธิสัญญา (2555) ได้กล่าวว่าการดำเนินชีวิตประจำวันย่อมมีรายรับและรายจ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รายรับได้มาจากการทำมาหาเลี้ยงชีพ ทั้งจากอาชีพหลักและอาชีพรอง ส่วนรายจ่ายก็ได้แก่ ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ได้แก่ค่าอุปโภคและบริโภคที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ซึ่งค่าใช้จ่ายเหล่านี้มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นมาโดยตลอด และไม่มีแนวโน้มที่จะลดลง บัญชีครัวเรือนเป็นบัญชีที่ใช้ สำหรับบันทึก รายได้และรายจ่ายที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของเรา ว่าในแต่ละวันเรามีรายได้เข้ามา แล้วจ่าย ค่าใช้จ่ายออกไปเท่าไร ปัจจุบันยอดเงินคงเหลือมีเท่าไร ทำให้เกิดการวางแผนการใช้จ่ายต่อไปอย่างรอบคอบ ใช้จ่ายอย่างพอเพียงเท่าที่มีอย่างระมัดระวัง การทำบัญชีครัวเรือนเป็นการจดบันทึกรายรับ

รายจ่ายประจำวันของครัวเรือน ดังนั้นการทำบัญชีครัวเรือนจึงมีความสำคัญ ดังนี้

1. ทำให้ทราบรายรับ รายจ่ายและหนี้สินของครัวเรือนรายรับ เป็นเงินหรือของมีค่าที่ครัวเรือนได้รับจากการประกอบอาชีพหรือผลตอบแทนที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยน เช่น เงินเดือน

ดอกเบี้ยจากเงินฝากธนาคาร รายได้จากการขายสิ่งของเหลือใช้ เป็นต้นหนี้สินเป็นเงินหรือของมีค่าที่ครัวเรือนได้รับจากแหล่งภายนอก โดยมีภาระที่ต้องชดใช้คืนในอนาคต เช่นการกู้ยืมเงินจากธนาคาร การกู้ยืมเงินจากเพื่อนบ้านการรับเงินช่วยเหลือต่าง ๆ ที่ต้องชดใช้คืนภายในระยะเวลาที่กำหนด การซื้อเงินผ่อน การเช่าซื้อและการซื้อสินทรัพย์เป็นเงินเชื่อ เป็นต้นรายจ่าย เป็นเงินหรือของมีค่าที่จ่ายออกไปเพื่อให้ได้สิ่งของหรือบริการ เช่น ค่าเช่าบ้าน ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้าค่าอาหาร เป็นต้น

2. ทำให้ทราบว่าครัวเรือนมีเงินคงเหลือเท่าใดในแต่ละวัน

3. นำข้อมูลมาใช้ในการบริหารจัดการเงิน จัดลำดับความสำคัญของรายจ่าย และวางแผนการใช้จ่าย ว่ารายจ่ายใดมีความจำเป็น รายจ่ายใดไม่มีความจำเป็นสามารถตัดออกได้ บัญชีครัวเรือนสามารถจัดทำได้หลายรูปแบบแต่อย่างน้อยต้องมีการบันทึกข้อมูลรายรับและรายจ่ายปกติเป็นตาราง 5 ช่อง ประกอบด้วย ช่องแรกวันเดือนปีเพื่อบันทึกวันที่เกิดรายการนั้น ช่องที่สองรายการเพื่อบันทึกเหตุการณ์ ช่องที่สามรายรับ เพื่อบันทึกจำนวนเงินที่ได้รับช่องที่สี่รายจ่าย เพื่อบันทึกจำนวนเงินที่จ่ายออกไป และช่องสุดท้ายยอดคงเหลือ เป็นช่องสรุปยอดเงินคงเหลือในแต่ละวัน

รายจ่าย ครัวเรือนก็มีเงินเหลือ ครัวเรือนควรวางแผนในการออมเงินส่วนนั้นเพื่อเก็บไว้เป็นเงินสำรองในอนาคตอาจนำไปฝากธนาคารหรือนำไปลงทุนอย่างอื่นกรณีครัวเรือนมีการกู้ยืม หรือก่อหนี้สินจากแหล่งเงินภายนอก การทำบัญชีครัวเรือนตามรูปแบบตาราง 5 ช่องข้างต้น อาจแสดงข้อมูลได้ไม่ชัดเจน ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและมีประโยชน์ในการตัดสินใจ อาจเพิ่มช่องบันทึกข้อมูลอีกหนึ่งช่อง เพื่อบันทึกรายการเกี่ยวกับหนี้สินที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการก่อหนี้หรือการชำระหนี้ ดังตัวอย่างตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ตารางการรับ-จ่ายเงินของครัวเรือน

วันเดือนปี	รายการ	รายรับ	รายจ่าย	ยอดคงเหลือ*
ปี				
เดือน วัน	ที่มาหรือเหตุของรายการนั้น			

วิธีการบันทึกบัญชีครัวเรือน

1. ช่อง “วันที่” ใช้บันทึก วันที่ เดือน และปี พ.ศ. ที่เกิดรายการรับเงินหรือจ่ายเงินจริง แต่หากจำวันที่เกิดรายการไม่ได้ ให้ใช้วันที่ทำการบันทึกบัญชีแทน

2. ช่อง “รายการ” ใช้บันทึกคำอธิบายหรือรายละเอียดของการรับเงินหรือจ่ายเงิน การรับเงิน เช่น รับเงินเดือน รับค่าล่วงเวลา การจ่ายเงิน เช่น ค่าอาหาร ชำระหนี้เงินกู้ ค่าน้ำ-ค่าไฟฟ้า ค่าเรียนพิเศษลูก เป็นต้น

3. ช่อง “รับ” ใช้บันทึก “จำนวนเงิน” ที่ได้รับเข้ามาทุกรายการ ไม่ว่าจะป็นรายรับจากอาชีพหลักหรือรายได้อื่น ๆ

4. ช่อง “จ่าย” ใช้บันทึก “จำนวนเงิน” ที่จ่ายออกไปทุกรายการ ไม่ว่าจะจ่ายออกไปในเรื่องใดก็ตาม

5. ช่อง “คงเหลือ” ใช้บันทึก “จำนวนเงิน” คงเหลือ หลังจากได้รับเข้ามาหรือจ่ายออกไป ควรคำนวณทุกครั้งที่มีการบันทึกบัญชีการรับเข้าหรือจ่ายออก เพื่อจะได้ทราบว่าปัจจุบันมีจำนวนเงินคงเหลืออยู่เท่าใด โดยตั้งต้นด้วยจำนวนเงินคงเหลือล่าสุด นำรายการรับมาบวกเข้า และนำรายการจ่ายมาหักออก จะได้ยอดคงเหลือปัจจุบัน เพื่อสามารถวางแผนการใช้จ่ายในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ช่อง “หมายเหตุ” ใช้บันทึกรายละเอียด ที่ต้องการบันทึกเพิ่มเติมจากช่องรายการ

7. บรรทัด “ยอดคงเหลือยกมา” ใช้บันทึก “จำนวนเงิน” ในช่องคงเหลือ โดยนำตัวเลขมาจากจำนวนเงินในช่อง “คงเหลือ” จากบรรทัด “รวม” (บรรทัดสุดท้าย) ของหน้าบัญชีก่อนหน้านี้ แต่หากเป็นการเริ่มต้นบันทึกบัญชีเป็นครั้งแรกในหน้านี้ ให้ใส่จำนวนเงินคงเหลือตามตัวเลขที่มีเงินคงเหลืออยู่เป็นตัวเลขตั้งต้น

8. บรรทัด รวม รับ จ่าย และยอดคงเหลือยกไป ใช้บันทึก “จำนวนเงินรวม” ตามแนวตั้งในช่อง รับและจ่าย ส่วนช่องคงเหลือ เป็นจำนวนเงินคงเหลือที่เป็นปัจจุบัน โดยนำตัวเลขนี้มาจากช่องคงเหลือล่าสุดของหน้าบัญชีนี้ ซึ่งจำนวนเงินนี้จะนำไปใส่ในบรรทัดยอดคงเหลือยกมาในช่องคงเหลือของหน้าบัญชีถัดไป แต่หากต้องการทราบยอดรวมของรายรับและรายจ่ายในหน้าบัญชีถัดไปด้วย ก็ให้ยกยอดรวมในช่องรับและจ่ายไปใส่ในหน้าบัญชีถัดไปพร้อมกัน จำนวนเงินยอดคงเหลือยกไปในหน้าบัญชีนี้จะต้องเท่ากับจำนวนเงินยอดคงเหลือยกมาในหน้าบัญชีถัดไป

ข้อผิดพลาดในการจัดทำบัญชีครัวเรือน อาจเกิดจากการเข้าใจผิดในรายการบัญชี เช่นเข้าใจรายการหนี้สินว่าเป็นรายรับ ทำให้ไม่มีการกันเงินไว้จ่ายชำระ ดังนั้นการที่ครัวเรือนยืมเงินจากแหล่งอื่นเพื่อมาจับจ่ายใช้สอยในครัวเรือน ถึงแม้ว่าเป็นการรับเงินเข้ามาในครัวเรือน แต่รายการดังกล่าวไม่จัดว่าเป็นรายรับ เนื่องจากครัวเรือนมีภาระต้องใช้คืนเงินต้นพร้อมด้วยดอกเบี้ยอีกจำนวนหนึ่ง หากครัวเรือนเข้าใจและบันทึกเป็นรายรับ อาจทำให้บริหารเงินผิดพลาด ดังนั้นเมื่อรับเงินประเภทใดก็ตามที่มีเงื่อนไขต้องคืนเงินภายในระยะเวลาที่กำหนด ไม่ว่าจะไม่มีหรือไม่มีดอกเบี้ยก็ตาม ต้องแสดงจำนวนเงินนั้นเป็นหนี้สินที่ต้องชำระ เช่นการรับเงินจากโครงการแปลงสินทรัพย์ให้เป็นทุนเงินรับดังกล่าวเป็นรายรับหรือเป็นหนี้สิน บางคนอาจบอกว่าเป็นทุนแสดงว่าเป็นรายรับ แต่ความจริงรายการดังกล่าวเป็นการก่อหนี้ เนื่องจากเงินรับดังกล่าวไม่ใช่เงินให้เปล่าหรือเงินบริจาค แต่เป็นเงินที่ต้องชำระคืนภายในระยะเวลาที่กำหนด ดังนั้นเป็นการ ก่อหนี้โดยการนำสินทรัพย์ไม่มีตัวตนมาเป็นหลักทรัพย์ในการค้ำประกันเงินกู้

ส่วนข้อผิดพลาดอื่น อาจเกิดจากการเขียน การบวกหรือการลบจำนวนเงินผิด อาจเกิดจากการลืมบันทึกรายการบัญชี ปัญหาดังกล่าวแก้ไขโดยการกระหนาบระหว่างยอดเงินคงเหลือในบัญชีครัวเรือนกับเงินสดและเงินฝากธนาคารที่ครัวเรือนมีอยู่จริง กรณียอดเงินคงเหลือเท่ากับยอดเงินสดรวมกับเงินฝากของครัวเรือน แสดงว่าการจัดทำบัญชีถูกต้อง แต่ในกรณีที่ทั้งสองยอดไม่เท่ากัน อาจเกิดความผิดพลาดในการบันทึกบัญชี หรือเงินสดของครัวเรือนเกิดการสูญหายการบริหารจัดการเงินเป็นการจัดการให้เกิดความสมดุลระหว่างรายรับและรายจ่าย ครัวเรือนควรมีรายรับมากกว่ารายจ่าย หากรายรับน้อยกว่ารายจ่าย ครัวเรือนต้องทำการกู้ยืมเงินมาใช้จ่าย การกู้ยืมช่วยแก้ปัญหาได้เพียง

ช่วงระยะสั้น ๆ แต่อาจเป็นการสร้างปัญหาในอนาคต ถ้ารายรับน้อยกว่ารายจ่ายเป็นประจำ ครัวเรือนก็จะมีหนี้สินพอกพูนขึ้น ภาระหนี้สินที่ต้องชำระคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยก็จะเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาการกู้ยืม ทำให้เป็นปัญหาที่แก้ยาก การแก้ปัญหาที่มั่นคงและถูกต้องสามารถทำได้ 3 วิธี คือ

1. การหาทางเพิ่มรายรับ เช่น การใช้เวลาว่างในการผลิตหรือแปรรูปสินค้าเพื่อนำไปจำหน่าย การปลูกผักสวนครัวเพื่อนำไปจำหน่าย เป็นต้น

2. การตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นออกจากการใช้จ่ายของครัวเรือน รายจ่ายที่ไม่จำเป็นเช่นรายจ่ายเกี่ยวกับการพนันสุรา รายจ่ายฟุ่มเฟือย รายจ่ายการสังสรรค์ที่มากเกินไป เป็นต้น

3. การลดรายจ่ายที่จำเป็นลง เช่น การเดินทางโดยใช้การเดินเท้าหรือการปั่น จักรยานแทนการใช้รถยนต์ ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางและทำให้สุขภาพแข็งแรง การปลูกผักสวนครัวไว้ทานเอง ช่วยลดรายจ่ายค่าอาหารของครัวเรือน นอกจากนี้ผักสวนครัวที่ปลูกเองยังมีคุณภาพดีและปลอดภัยจากสารเคมี เป็นต้น

2.5 ความเกี่ยวข้องระหว่างบัญชีครัวเรือนและเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้จัดทำบัญชีครัวเรือนจะสามารถทราบถึงรายได้และรายจ่ายของตนเองและครอบครัว จึงสามารถวางแผนการใช้จ่ายได้อย่างรอบคอบ เกิดความพอประมาณในการใช้จ่าย สามารถรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ทำให้เกิดความประหยัดและการออม ซึ่งหากมีการใช้จ่ายเท่าที่มีก็จะไม่ก่อให้เกิดหนี้สินตามมา จึงสามารถแก้ไขปัญหานี้สินได้ ส่งผลให้เกิดภูมิคุ้มกันที่ดีในการรับการเปลี่ยนแปลงทางการเงินที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต หากเกิดเหตุการณ์ที่ทำให้ไม่สามารถหารายได้ได้

การบันทึกบัญชีครัวเรือน จึงสามารถทำให้ผู้บันทึกเกิดคุณสมบัติ 3 ข้อ คือ

1. ความพอประมาณในการใช้จ่าย
2. มีเหตุมีผลในการตัดสินใจใช้จ่ายอย่างรอบคอบ และระมัดระวัง
3. ก่อให้เกิดภูมิคุ้มกันที่ดีหากเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเงินที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

ซึ่งเป็นไปตามคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการในองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง โดยอยู่ภายใต้ 2 เงื่อนไข คือ

1. ความรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน การวิเคราะห์รายได้และค่าใช้จ่ายที่ได้บันทึกไว้
2. คุณธรรม คือการดำเนินชีวิตด้วยความอดทน และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ผู้บันทึกบัญชีครัวเรือนสามารถทำให้เกิดความพอเพียงหรือพอประมาณกับตนเอง อยู่ได้อย่างพอกินพอใช้ไม่เดือดร้อน เป็นการยึดทางสายกลาง โดยเมื่อทำอะไรก็ตามให้พอเหมาะพอควรและมีเหตุมีผล ประโยชน์ที่ได้รับจากการบันทึกบัญชีครัวเรือนดังกล่าวข้างต้น ให้ผลสอดคล้องกับความหมาย คุณสมบัติและเงื่อนไขที่เป็น

2.6 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มีผู้ให้ความหมายของคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” ไว้ดังนี้

สุเมธ ตันติเวชกุล (2550) ได้กล่าวสรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริไว้ว่า หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง (self-sufficiency) อยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน ซึ่งต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตัวเองให้ดีเสียก่อน คือให้ตนเองสามารถอยู่ได้อย่างพอกินพอใช้ มิได้มุ่งหวังที่จะสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้เจริญอย่างรวดเร็วเพียงอย่างเดียว

ประเวศ วะสี (2550) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการด้วยกัน คือ 1) พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน 2) จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็น และทลายมาก 3) สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม ทำให้ยังชีพและทามาหากินได้ เช่น การทาเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหารได้ทั้งสิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน 4) ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนเข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม 5) ปัญญาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในทางปฏิบัติ และปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง 6) อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรมหมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้น เศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากพื้นฐานทางวัฒนธรรม จึงจะมั่นคง และ 7) มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่บูบวบ เดี่ยวจนเดี่ยวรวยแบบกะทันหัน เดี่ยวตงานไม่มีกินไม่มีใช้ ถ้าเป็นแบบนี้ประสาทมนุษย์คงทนไม่ไหวต่อความผันผวนที่เร็วเกิน จึงสุขภาพจิตเสีย เครียด เพี้ยน รุนแรง ซ้ำตัวตาย ติดยา เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจึงทำให้สุขภาพจิตดี

2.7 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

- **กรอบแนวคิด** เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

- **คุณลักษณะ** เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นบันได

- **คำนิยาม** ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อม ๆ กัน ดังนี้ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบความมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

- **เงื่อนไข** การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือเงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

- **แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ** จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

2.8 การปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

1. ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพอย่างจริงจังดังพระราชดำรัสว่า ความเป็นอยู่ที่ดีไม่ฟุ้งเฟ้อ ต้องประหยัดไปในทางที่ถูกต้อง

2. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ดังพระราชดำรัสที่ว่า ความเจริญของคนทั้งหลายย่อมเกิดมาจากการประพฤติชอบและการหาเลี้ยงชีพของตนเป็นหลักสำคัญ

3. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในทางการค้าขาย ประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงดังอดีตซึ่งมีพระราชดำรัสเรื่องนี้ว่าความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้นหมายถึง ความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรมทั้งในเจตนา และการกระทำไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือ ด้วยการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น

4. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางในชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากครั้งนี้โดยต้องขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ พระราชดำรัสตอนหนึ่งที่ทำให้ความชัดเจนว่า การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้ และสร้างตนเองให้มั่นคงนี้เพื่อตนเองเพื่อที่จะให้ตัวเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้า ที่มีความสุข พอมีพอกินเป็นขั้นหนึ่ง และขั้นต่อไปก็คือให้มีเกียรติว่ายืนได้ด้วยตัวเอง

5. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ตัดละสิ่งยั่วยุกิเลสให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ด้วยสังคมไทยที่ล่มสลายลงในครั้งนี้ เพราะยังมีบุคคลจำนวนมากมิใช่น้อยที่ดำเนินการโดยปราศจากละเอียดอ่อนต่อแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราโชวาทว่า พยายามไม่ก่อความชั่วให้เป็นเรื่องทำลายตัว ทำลายผู้อื่น พยายามลด พยายามละความชั่วที่ตัวเองมีอยู่ พยายามก่อความดีให้แก่ตัวแนวคิดของระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงที่มีสาระสำคัญดังกล่าวข้างต้นนั้น

ควรจะนำมาใช้เป็นแบบอย่างของการพัฒนาประเทศไทยในระยะต่อไป แม้ว่าวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในขณะนี้ อาจจะเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ แต่ผลกระทบต่าง ๆ จะไม่รุนแรง

มากนักถ้าหากทุกภาคส่วนของสังคมมีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยยึดหลัก ความพอดีกับศักยภาพของตนเอง บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง รวมทั้งมีความเอื้ออาทรต่อคนอื่น ๆ ในสังคม เป็นประการสำคัญ ถึงแม้ว่าข้อคิดทั้งหมดจะมุ่งเน้นไปสู่กลุ่มเกษตรกร หรือผู้มีที่ดินทั้งหลาย แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะต้องกลับไปสู่ภาคเกษตรหมด ซึ่งเป็นไปไม่ได้ในสภาพความเป็นจริงสำหรับคนอยู่นอกภาคการเกษตรนั้น เศรษฐกิจพอเพียงก็ต้องถูกนำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตเพราะเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญา เป็นแนวปฏิบัติตน ไม่ว่าจะอยู่ในกิจกรรมอาชีพใด ก็ต้องยึดวิถีชีวิตไทย อยู่แต่พอดี อย่าฟุ่มเฟือยอย่างไรประโยชน์ อย่ายึดวัตถุเป็นที่ตั้ง ยึดเส้นทางสายกลาง อยู่กินตามฐานะ ใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต จำเริญเติบโตอย่างค่อยเป็นค่อยไป อย่าใช้หลักการลงทุนเชิงการพนัน ซึ่งตั้งอยู่บนความเสี่ยง กู้เงินมาลงทุนโดยหวังรวยอย่างรวดเร็ว แล้วก็ไปสู่ความล้มละลายในที่สุด ตั้งอยู่บนหลักของ “รู้ รัก สามัคคี” ใช้สติปัญญาปกป้องตนเองไม่ให้หลงกระแสโลกาภิวัตน์ โดยไม่รู้ถึงเหตุและผลตามสภาพแวดล้อมของไทย ให้รู้จักแยกแยะ สิ่งดี สิ่งไม่ดี สิ่งที่เป็นประโยชน์ ตามสภาพความเป็นจริงของบ้านเมืองของเราเป็นที่ตั้ง ให้มีความรัก ความเมตตา ที่จะช่วยเหลือสังคมให้รอดพ้นจากภัยพิบัติ และรวมพลังกันด้วยความสามัคคีเป็นหมู่เหล่า ขจัดข้อขัดแย้งไปสู่ความประนีประนอม รักษาผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง เศรษฐกิจพอเพียง คือ การดำรงชีวิตในความพอดี มีชีวิตใหม่ คือ หวนกลับมาใช้วิถีชีวิตไทย จะทำให้ชาติบ้านเมืองและตัวเรา

2.9 องค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง

รงค์ ประพันธ์พงศ์ (2550) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นทางสายกลาง หรือแบบมัชฌิมาปฏิปทาตามหลักพุทธศาสนา คานิยามเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะที่เป็นห่วงสอดร้อยประสานกันเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้แก่

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกลนอกจากคุณลักษณะ 3 ห่วงดังกล่าวแล้ว สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ การกำหนดเงื่อนไขไว้ 2 ประการ เพื่อการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน นั่นคือเงื่อนไขต่อไปนี้

ก. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

ข. เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

2.10 ประโยชน์ของการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ผลการวิจัยที่ได้สนับสนุนถึงประโยชน์ของการจัดทำบัญชีครัวเรือน ดังนี้

การวิจัยของวาริพิน มงคลสมัย (2551) อ้างถึงใน ภัทรา เรื่องสินภิญญา (2555) ศึกษาเรื่อง “การจัดการความรู้ทางการบัญชีเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในการผลิต ผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้งสีทองของกลุ่มเกษตรกรบ้านเหมืองกวัก ต.มะเขือแจ้ อ.เมือง จ.ลำพูน” พบว่า ผลการบันทึกบัญชีทำให้ชุมชนสามารถลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น และเป็นกำลังใจในการหารายได้เข้าสู่ครอบครัวมากขึ้น

การวิจัยของวาริพิน มงคลสมัย (2552) อ้างถึงใน ภัทรา เรื่องสินภิญญา (2555) ศึกษาเรื่อง “การจัดการความรู้ทางบัญชีตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง” พบว่า การจัดทำบัญชีครัวเรือน ทำให้ชุมชนลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น และมีเงินออมมากขึ้น

การวิจัยของชนิตา โชติเสถียรกุล (2551) อ้างถึงใน ภัทรา เรื่องสินภิญญา (2555) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการจัดทำบัญชีครัวเรือนของผู้ปกครองนักเรียนสาขาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคพายัพเชียงใหม่” พบว่า การจัดทำบัญชีครัวเรือนมีประโยชน์สูงสุดในด้านที่ทำให้ ลดค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น และมีเงินออมเพิ่มขึ้น และจากการวิจัยของศุภโชค ก้าวทอง และสมบุญ เจริญจิระตระกูล (2552) อ้างถึงใน ภัทรา เรื่องสินภิญญา (2555) ศึกษาเรื่อง “การประเมิน ผลการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนเพื่อลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในเขตตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา” พบว่า หลังการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้เพิ่มขึ้น มีค่าใช้จ่ายลดลง มีหนี้สินลดลง และมีเงินออมเพิ่มขึ้น ผู้จดบันทึกสามารถนำข้อมูลที่จดบันทึกมาบริหารจัดการในการควบคุมพฤติกรรมในการใช้จ่ายของตนได้

สรุปได้ว่า เมื่อผู้จัดทำบัญชีครัวเรือนทำการบันทึกบัญชี จะทราบยอดคงเหลือของเงินที่เป็นปัจจุบัน ทำให้สามารถวางแผนการใช้จ่ายเงินที่ยังคงเหลืออยู่ได้อย่างรอบคอบ ระมัดระวัง และมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะได้ไม่ใช้จ่ายเกินกว่ารายได้ สามารถควบคุมพฤติกรรมในการใช้จ่ายของตนได้ ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลง มีเงินออมเพิ่มขึ้น และทำให้มีหนี้สินลดลง (ภัทรา เรื่องสินภิญญา (2555))

2.11 แนวคิดทฤษฎีการรับรู้

นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2532) ให้ความหมายของคำว่า การรับรู้ หมายถึง กระบวนการแปลความหมายของสิ่งเร้าที่มากกระทบกับประสาทสัมผัสต่างๆ ของคนและการแปลความหมายขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในอดีตและสภาพจิตใจในปัจจุบัน

รัชนี นพเกตุ (2540) กล่าวว่า การรับรู้ หมายถึง ขบวนการประมวลและตีความ ข้อมูลต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวเราที่ได้จากความรู้สึก ส่วนความรู้สึกเกิดจากการกระตุ้นอวัยวะรับความรู้สึกซึ่งมีอยู่ 5 ชนิด คือ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง การรู้สึกจึงมีลักษณะง่ายตรงไปตรงมาไม่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของการเรียนรู้ ประสบการณ์ แรงจูงใจ อารมณ์ ฯลฯ ส่วนการรับรู้จะเป็นขบวนการต่อไปคือ ตีความจาก

สิ่งที่ได้จากการรู้สึกออกมาให้มีความหมายว่า สิ่ง que เห็นอยู่คืออะไร เสียงที่ได้ยินคือเสียงอะไร การรับรู้จึงมีเรื่องของจิตวิทยา คือการเรียนรู้ ประสบการณ์ แรงจูงใจ อารมณ์ ฯลฯ เข้ามามีบทบาทร่วมอยู่ด้วย

เทพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ (2540) สรุปว่า การรับรู้หมายถึง กระบวนการในการเลือกรับ การจัดระเบียบและการแปลความหมายของสิ่งเร้าที่บุคคลพบเห็นหรือมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องด้วยในสิ่งแวดล้อมหนึ่ง ๆ

ทรงพล ภูมิพัฒน์ (2540) กล่าวว่า การรับรู้ หมายถึง การรู้ รู้จักสิ่งต่างๆ สภาพต่างๆ ที่เป็นสิ่งเร้ามาทำปฏิกิริยากับตัวเราเป็นการแปลอาการสัมผัสให้มีความหมายขึ้นเกิดเป็นความรู้สึกเฉพาะตัวสำหรับบุคคลนั้น ๆ

นุสาศณี ขจรศิลป์ (2545) สรุปว่า การรับรู้เป็นกระบวนการที่บุคคลจัดระเบียบและตีความข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการรู้สึก เพื่อให้เกิดเป็นความรู้ความเข้าใจ

สุชา จันทรเฒ (2540) กล่าวว่า การรับรู้เป็นกระบวนการที่มีระดับตั้งแต่ง่ายสุด ถึงซับซ้อนที่สุดจึงยากแก่การเข้าใจ นักจิตวิทยาได้ให้ความหมายการรับรู้แตกต่างกันออกไปดังนี้

1. การรับรู้ หมายถึง การตีความหมายจากการรับสัมผัส (sensation) ในการรับรู้ นั้น ไม่เพียงแต่มองเห็น ได้ยินหรือได้กลิ่นเท่านั้น แต่ต้องรับรู้ได้ว่า วัตถุหรือสิ่งที่เรารับรู้ นั้นคืออะไร มีรูปร่างอย่างไร เป็นต้น

2. ในแง่ของพฤติกรรม การรับรู้เป็นกระบวนการที่เกิดแทรกอยู่ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองของสิ่งเร้า ดังนี้

สิ่งเร้า (Stimulus) การรับรู้ (perception) การตอบสนอง (responses) การรับรู้ (Perception) คือ กระบวนการที่บุคคลได้รับข่าวสารข้อมูลจากสิ่งที่แวดล้อมรอบตัว และมีการวิเคราะห์ตีความข่าวสารข้อมูลนั้น จนเกิดความเข้าใจในข่าวสารข้อมูลนั้นอย่างใดอย่างหนึ่ง เราอาจเขียนเป็นผังได้ ดังนี้

การวิเคราะห์ตีความเพื่อทำความเข้าใจในข่าวสารข้อมูลที่ได้รับนั้น บุคคลจะอาศัยข้อมูลที่ได้รับในปัจจุบัน ประกอบกับสิ่งที่เคยรับรู้ไว้จากในอดีตและเก็บไว้ในความทรงจำ ตลอดจนความคาดหวังของบุคคลต่อสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย

การรับรู้ของบุคคล ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 2 ประการ คือ

1. สิ่งเร้าภายนอก (External Stimuli) หมายถึง ลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งเร้าที่มากระทบประสาทสัมผัสของบุคคล เช่น สี สัน ขนาด ความแปลกใหม่

2. สิ่งเร้าภายใน (Internal Stimuli) หมายถึง ความสนใจ ความคิด ความต้องการ แรงจูงใจ การคาดหวัง ที่มีอยู่ในจิตใจของบุคคลในขณะที่มีการรับสัมผัสเกิดขึ้น เช่น แม่ลูกอ่อนจะรับรู้เสียงร้องของลูกได้ดีกว่าเสียงอื่นๆ

ความสำคัญของการรับรู้

การรับรู้ทำให้เกิดการเรียนรู้ ถ้าไม่มีการรับรู้การเรียนรู้ก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ สังเกตได้ จากกระบวนการดังนี้

- สิ่งเร้า
- การรับสัมผัสด้วย

- ประสาทสัมผัส
- สมองตีความ
- เกิดการรับรู้

การวิเคราะห์ตีความเพื่อทำความเข้าใจในข่าวสารข้อมูลที่ได้รับนั้น บุคคลจะอาศัยข้อมูลที่ได้รับในปัจจุบัน ประกอบกับสิ่งที่เคยรับรู้ไว้จากในอดีตและเก็บไว้ในความทรงจำ ตลอดจนความคาดหวังของบุคคลต่อสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย

การเรียนรู้ก็มีผลต่อการรับรู้ครั้งใหม่ เนื่องจากความรู้ ความจำเดิมจะช่วยแปลความหมายให้ทราบว่า คืออะไร มีความสำคัญต่อเจตคติ อารมณ์ และแนวโน้มของพฤติกรรมเมื่อรับรู้แล้วย่อมเกิดความรู้สึกและมีอารมณ์ พัฒนาเป็นเจตคติ แล้วพฤติกรรมก็ตามมาในที่สุด

กระบวนการรับรู้

รัตนา ปัญญาตี (2541) ได้สรุปกระบวนการรับรู้ไว้ดังนี้

1. อาการสัมผัส หมายถึง อาการที่อวัยวะรับสัมผัส รับสิ่งเร้า หรือสิ่งที่ผ่านเข้ามากระทบอวัยวะรับสัมผัสต่างๆ

2. การแปลความหมายจากอาการสัมผัส คือ ส่วนสำคัญที่จะช่วยให้แปลความนั้นถูกต้องเพียงใด ซึ่งต้องอาศัยสติปัญญา ความเฉลียวฉลาด การสังเกต การตั้งใจ ความสนใจ และคุณภาพจิตใจของบุคคลในขณะนั้น

3. การใช้ความรู้เดิมหรือประสบการณ์ที่ผ่านมาเพื่อช่วยแปลความหมาย ได้แก่ความคิด ความรู้ และการกระทำที่ได้เคยปรากฏแก่ผู้นั้นมาแล้วในอดีต ความรู้เดิม และประสบการณ์เดิมมีความสำคัญมากในการแปลความหมาย และในการแปลความหมายได้ดีต้องมีคุณลักษณะดังนี้ คือ เป็นความรู้ที่แน่นอน ถูกต้อง ชัดเจน และต้องมีปริมาณมาก หมายถึง มีความรู้หลาย ๆ อย่างจึงจะช่วยแปลความหมายได้สะดวก

4. การรับรู้ เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาพฤติกรรมทางด้านความรู้

พฤติกรรมทางด้านความรู้สึก มีรูปแบบการพัฒนาตามลำดับขั้น ดังนี้

1. การรับรู้สิ่งเร้า คือ การทำให้คนได้รับประสบการณ์จากสภาพแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นสิ่งของคน สัตว์ หรือข้อมูล ฯลฯ แล้วเกิดการรับรู้ว่าจะอะไรเป็นอะไร เข้าใจถึงลักษณะสำคัญของสิ่งนั้น การรับรู้สิ่งเร้า แบ่งเป็น 3 ชั้น คือ

1.1 การตระหนักเกี่ยวกับสิ่งเร้า

1.2 การเต็มใจที่จะรับสิ่งเร้านั้น

1.3 การควบคุมหรือคัดเลือกความสนใจที่มีต่อสิ่งเร้านั้น

2. การตอบสนอง ชั้นตอนนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากชั้นตอนที่แล้ว ถ้าในการรับรู้สิ่งเร้านั้นคนรู้สึกยอมรับ คนก็จะเต็มใจตอบสนอง แต่ถ้ารู้สึกไม่เต็มใจก็จะมีปฏิกิริยาต่อต้าน ตรงนี้เป็นจุดที่เวลาจะเริ่มต้นโครงการใหม่ต้องระมัดระวังอย่างรอบคอบ

3. การสร้างคุณค่า หลังจากที่คนรับรู้สิ่งเร้าและมีปฏิกิริยาโต้ตอบแล้ว ต่อมาเป็นการสร้างคุณค่า หรือค่านิยมซึ่งสังเกตได้จาก

3.1 การยอมรับคุณค่า คือ พร้อมทั้งจะรับว่าสิ่งนั้นมีคุณค่า มีประโยชน์อย่างไร

3.2 การชมชอบคุณค่า คือ ความรู้สึกที่เป็นการตัดสินใจว่า จะต้องสนองต่อสิ่งเร้าในทางใด หรือเลือกที่จะเกิดความยึดถือต่อสิ่งนั้นในทางใด

3.3 การผูกพันในคุณค่านั้น คือ ความรู้สึกหรือความคิด ฝังแน่นในคุณค่านั้นอย่างแน่นแฟ้น พฤติกรรมหรือการเรียนรู้ในข้อนี้เป็นลักษณะของทัศนคติ และความซาบซึ้ง

4. การจัดระบบคุณค่า หลังจากคนมีคุณค่าย่อย ๆ ที่กระจัดกระจายเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ แล้ว บุคคลจะต้องผ่านกระบวนการต่อไป คือ การคิด พิจารณา และรวบรวมค่านิยมเหล่านั้น เพื่อหาว่ามีค่านิยมอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวกับสิ่งกำลังพิจารณาอยู่ กระบวนการในขั้นนี้ประกอบด้วยการจัดคุณค่าเหล่านั้นเข้าไปเป็นหมวดหมู่ เป็นเรื่อง หรือเป็นระบบ มองเห็นความสัมพันธ์ของคุณค่าเหล่านั้น และตัดสินใจว่าคุณค่าอะไรที่มีความสำคัญมีบทบาทมากที่สุด กระบวนการนี้แยกเป็น 2 ระดับคือ

4.1 การสร้างมโนภาพเกี่ยวกับคุณค่า คือ การจัดคุณค่าต่าง ๆ เป็นพวกได้

4.2 จัดระบบคุณค่าเหล่านั้นให้เป็น การจัดจนมองเห็นภาพโดยส่วนรวมของคุณค่าที่มารวมกันได้ทั้งหมด ลักษณะสุดท้ายของการจัดระบบคุณค่านี้จะออกมาในรูปลักษณะของการพัฒนาปรัชญาแห่งชีวิต หรืออุดมการณ์ในความคิด

5. การสร้างลักษณะนิสัย เป็นการพัฒนาความรู้สึกถึงขั้นสูงสุดที่ทำให้คนมีระบบค่านิยมเป็นสิ่งที่ควบคุมพฤติกรรมทำให้คน ๆ นั้น มีลักษณะในการแสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่งที่เรียกว่าเป็นเอกลักษณ์ การเกิดเอกลักษณ์ที่เป็นลักษณะใดควรประกอบด้วย

5.1 การรวมสรุปค่านิยมที่ฝังแน่นในรูปใดรูปหนึ่ง คือ ระบบค่านิยมที่มีผลให้มีการแสดงออกเป็นลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

5.2 การเกิดเป็นคุณลักษณะขึ้น เป็นผลรวมของความรู้สึกและการแสดงออกซึ่งให้เห็นถึงลักษณะของบุคคลนั้น ๆ โดยมีลักษณะที่มั่นคง สามารถทำนายได้ การเกิดคุณลักษณะเฉพาะบุคคลนั้นเป็นลักษณะหนึ่งของการปรับตัว ในด้านส่วนตัว อารมณ์และสังคม

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับรู้

สำหรับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับรู้นั้นสามารถพิจารณาได้ดังนี้

1. องค์ประกอบอันเนื่องมาจากสิ่งเร้า

1.1 ความเข้มและขนาด

1.2 ความผิดแผกกัน

1.3 การกระทำซ้ำ

1.4 การเคลื่อนไหว

2. องค์ประกอบอันเนื่องมาจากบุคคล

2.1 ความสนใจ

2.2 ความคาดหวัง

2.3 ความต้องการ

2.4 การเห็นคุณค่า

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข่าวสาร

พิชา รุจินาม (2544: 14-18) ได้สรุปเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารไว้ดังนี้

ผู้รับข่าวสาร อาจหมายถึงบุคคลเพียงคนเดียว เช่น การคุยระหว่าง 2 คน หรืออาจหมายถึงกลุ่มบุคคลก็ได้ในการติดต่อสื่อสารนั้น บุคคลที่เป็นผู้รับสารอาจเปลี่ยนเป็นผู้ส่งสารในเวลาอื่นได้ เช่น ในการพูดคุยกันผู้รับสารอาจกลายเป็นผู้ส่งสารผู้รับสาร มีความสำคัญต่อการสื่อสาร มีความสัมพันธ์ในฐานะที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของกระบวนการติดต่อสื่อสาร และผู้รับสารมีอิทธิพลต่อองค์ประกอบอื่นของการสื่อสารอีกด้วย นอกจากนี้ความพึงพอใจในการติดต่อสื่อสารจะไม่เกิดขึ้น ถ้าหากไม่ได้พิจารณาถึงปัจจัยของผู้รับสาร หรือ คุณลักษณะของผู้รับสารในฐานะที่เป็นผู้รับการติดต่อสื่อสาร โดยตรงการส่งข่าวสารอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องคำนึงถึงปัจจัยอันเกี่ยวข้องกับผู้รับสารหลายประการด้วยกันคือ

1. ความต้องการของผู้รับสาร โดยทั่วไปแล้วในการรับข่าวสารของแต่ละบุคคลนั้นจะเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของตน ประกอบด้วย

- 1.1 ต้องการข่าวสารที่เป็นประโยชน์กับตน
- 1.2 ต้องการข่าวสารที่สอดคล้องกับความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมของตน
- 1.3 ต้องการประสบการณ์ใหม่
- 1.4 ต้องการความสะดวกและรวดเร็วในการรับสาร

2. ความแตกต่างของผู้รับสาร ผู้รับสารแต่ละคนจะมีลักษณะที่แตกต่างกันในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ วัย เพศ การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม

3. ความตั้งใจ และประสบการณ์เดิม ในขณะที่มีความต้องการจะช่วยให้บุคคลรับรู้ข่าวสารได้ดีกว่า ดังคำกล่าวที่ว่า เราเห็นในสิ่งที่อยากเห็น และได้ยินในสิ่งที่ต้องการได้ยิน ดังนั้นความตั้งใจและประสบการณ์เดิมของผู้รับสารจึงมีความสำคัญต่อผู้รับสารเช่นกัน

4. ความคาดหวังและความพึงพอใจ ความคาดหวัง เป็นความรู้สึกที่สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของคนในการที่จะตีความต่อสภาพแวดล้อมเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนต้องการ ส่วนความพึงพอใจในการติดต่อสื่อสาร คือ ความพึงพอใจในข่าวสารที่ได้รับ เพราะข่าวสารต่างๆ ที่ได้รับนั้น ผู้รับสารสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจ และการปฏิบัติงานต่างๆ ให้ลุล่วงไปได้ดังนั้นผู้ให้ข่าวสารและบริการจึงควรศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวของคุณ เพื่อจะได้ให้ข่าวสารและได้บริการอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเพราะฉะนั้น การสร้างความพึงพอใจในการติดต่อสื่อสารให้เกิดขึ้น นอกจากจะต้องคำนึงถึงความพึงพอใจ ในเรื่องของข่าวสารที่ได้รับ ความเพียงพอของข่าวสารและช่องทางของการ ติดต่อสื่อสารแล้ว ยังต้องคำนึงถึงปัจจัยผู้รับสาร ซึ่งเป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับความแตกต่างของบุคคลด้วยทั้งนี้ เนื่องจากความแตกต่างของบุคคลเป็นธรรมชาติของมนุษย์อย่างหนึ่งจากแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การรับรู้ข้อมูล ข่าวสารในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง การที่บุคคลได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จากสื่อ

ดังต่อไปนี้ คือ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจในรูปแบบที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ และแรงจูงใจของบุคคล จึงทำให้บุคคลจำเป็นต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ เพื่อจะได้พิจารณาแยกแยะถึงคุณประโยชน์ของข่าวสารที่ได้รับ

2.12 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ไชยา ทองด้อย (2558) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกร และศึกษา ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 7 ตำบลห้วยสะแก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 265 ครัวเรือน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้สถิติเชิงอนุมาน เพื่อทดสอบสมมุติฐาน (Inferential statistics) โดยการวิเคราะห์การผันแปร (Analysis of Variance ANOVA) และทดสอบค่าเฉลี่ยความแตกต่างรายคู่โดยใช้วิธี LSD (Least Significant Difference)

ผลการวิจัยพบว่า

1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง อายุ 46 ปี ขึ้น ไป ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 3,000 บาท และมีขนาดของครัวเรือน 3-6 คน 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกร พบว่าส่วนใหญ่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกร ในด้านการเพิ่มศักยภาพ ด้านการปฏิรูปการศึกษา ด้านการสร้างปัญญา และด้านการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก 3) การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำ บัญชีครัวเรือนของเกษตรกร จำแนกตามอายุ การศึกษา รายได้ และขนาดของครอบครัว พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ (ระดับ 0.05)

สุภัทรธร ทวีจันทร์วิจัย (2556) ศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการบัญชีครัวเรือนเพื่อเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชีตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านกลาง ตำบลชะยุ่ง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดทำบัญชีครัวเรือนในชีวิตประจำวันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2) เพื่อศึกษาทัศนคติปัญหา อุปสรรคของการประยุกต์ใช้ การบัญชีครัวเรือน และ (3) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างภูมิปัญญาทางบัญชีสู่ชุมชนบ้านกลางตำบลชะยุ่ง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนชุมชนบ้านกลาง จำนวน 300 ราย ซึ่งได้รับข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งสิ้น 50 รายจากวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม และเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมผลจากการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุระหว่าง 41-50 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบอาชีพเกษตรกร สมาชิกในครอบครัวประมาณ 4-6 คน และมีรายได้ต่อเดือน/ครอบครัวที่ต่ำกว่า 5,000 บาท (1) ด้านแนวคิดการบัญชีครัวเรือน โดยภาพรวมชุมชนชาวบ้านกลางมีความรู้เกณฑ์รายรับ รายจ่ายเกณฑ์ค่านวนต้นทุน และเกณฑ์การออม อยู่ในระดับมากและสามารถยกตัวอย่างประกอบได้อย่างชัดเจน (2) ด้านแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมชุมชนชาวบ้านกลางมีความรู้ด้านหลักการพอประมาณ ด้านหลักการมีเหตุผล

ด้านแนวคิดภูมิคุ้มกันและด้านแนวคิดความรู้คู่คุณธรรมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีการใช้การประยุกต์แนวคิดเชิงธรรมะมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี (3) การเสริมสร้างภูมิปัญญาทางการบัญชี โดยภาพรวมชุมชนชาวบ้านกลางมีการรับรู้และส่งเสริมองค์ความรู้ มีทักษะปฏิบัติในการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือน มีระบบการคิดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในระดับปานกลาง

ผลจากการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า (1) สภาพปัจจุบันของการจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นไปตามความสมัครใจ เนื่องจากไม่ได้มีหน่วยงานใดบังคับให้ทำ มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ได้เข้ามาให้ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน แต่ไม่ได้มีการติดตามผลอย่างต่อเนื่องและไม่ได้มีมาตรการใดๆ มาบังคับให้จัดทำ โดยพบว่า มีเพียงแค่ 3 ครัวเรือนเท่านั้นที่ปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุผลว่าต้องการทราบว่าในแต่ละวันครอบครัวมีการจ่ายอะไรไปบ้าง และมีเงินเหลือเท่าไรในแต่ละวันเพื่อวางแผนการใช้จ่ายในอนาคต (2) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำให้ไม่มีเวลาในการที่จะบันทึกรายการที่เป็นปัจจุบันในแต่ละวัน และไม่สามารถยอมรับความเป็นจริงเกี่ยวกับการจัดทำกรรับ-จ่ายได้ อีกทั้ง ขาดแรงกระตุ้นหรือแรงจูงใจจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำบัญชีขาดตัวแทนในการถ่ายทอดและให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง (3) ข้อเสนอแนะและแนวทางการเสริมสร้างภูมิปัญญาทางการบัญชีสู่การบริหารจัดการที่ดี คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล สถาบันการศึกษา ควรเข้าไปจัดทำแผนการอบรมและสร้างอาสาสมัครในชุมชน เพื่อให้คำแนะนำ ติดตาม และคอยดูแลควบคุม และการส่งเสริมให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการทำบัญชีและหน่วยงานรัฐบาลที่มีอำนาจในการดูแลและควบคุม เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการปล่อยสินเชื่อหรือการพิจารณาอนุมัติให้สินเชื่อควรที่จะมีมาตรการเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ประชาชนทำบัญชีครัวเรือน เช่น อาจจะมีการพิจารณาให้สินเชื่อโดยแต่ละครอบครัวจะต้องมีผลจากการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่องเป็นลายลักษณ์อักษรมาแสดงก่อนที่จะมีการพิจารณาอนุมัติสินเชื่อ

สุนีย์ ตฤณขจี และ นิยะดา วิเศษบริสุทธิ์ (2551) ศึกษาการรับรู้และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในอำเภอพระนครศรีอยุธยาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำบัญชีครัวเรือนของประชาชน รวมทั้งสาเหตุที่ทำให้ไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีที่อยู่อาศัยในสำเนาทะเบียนบ้าน 20 ตำบล ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 343 คน โดยใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นผู้มีที่อยู่อาศัยในสำเนาทะเบียนบ้านในตำบลบ้านใหม่ เป็นเพศหญิง มีอายุต่ำกว่า 20 ปี เป็นนักเรียน/นักเรียน มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนระหว่าง 5,001 - 10,000 บาท ในส่วนของการรับรู้และช่องทางการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการรณรงค์ให้จัดทำบัญชีครัวเรือน ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ ปัจจัยด้านการจัดการทางการเงินโดยให้ความสำคัญกับปัจจัยย่อย

คือ การได้เรียนรู้การบริหารและวางแผนการใช้จ่ายเงินมากที่สุด และปัจจัยด้านครอบครัว โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยย่อย คือการเห็นคุณค่าของเงินมากขึ้น รองลงมาเป็นปัจจัยด้านชุมชน โดย ให้ความสำคัญกับปัจจัยย่อย คือความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชน และจากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ตัดสินใจจัดทำบัญชีครัวเรือนทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกันตาม เพศ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน แต่แตกต่างกันตามอายุ อาชีพ และระดับการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ในส่วนองสาเหตุที่ทำให้ไม่จัดทำบัญชีครัวเรือนในปัจจุบัน พบว่า ประชาชนในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคิดเห็นว่า เสียเวลาในการจัดทำ

ชยาภา ภัคดีไทย และคณะ (2549) โครงการเรื่อง การรับรู้และการปฏิบัติในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มเกษตรกรในตำบลหนองยาว อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การรับรู้และการปฏิบัติในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มเกษตรกรในตำบลหนองยาว อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 214 ครัวเรือน ซึ่งสถิติที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ความถี่ (Frequency) อัตราส่วนร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) ผลการศึกษาสรุปไว้ดังนี้ คือ

1. เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา มีสถานภาพสมรสแล้ว ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรทำนา มีรายได้/เดือนระหว่าง 3,001-4,000 บาท รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนจากโทรทัศน์ และส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรมในการจัดทำบัญชีครัวเรือนจากเจ้าหน้าที่ อ.ก.ส.

2. ด้านการรับรู้ และด้านการปฏิบัติ เกษตรกรในกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการรับรู้ และการปฏิบัติในการจัดทำบัญชีครัวเรือนในระดับปานกลาง คือ มีคะแนนเทียบตามเกณฑ์ 2.84 และ 2.63 ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างของเพศ อายุ ระดับการศึกษา การรับข่าวสารข้อมูล ความรู้เดิม หรือประสบการณ์ รวมทั้งความต้องการของผู้รับสาร ความคาดหวังและความพึงพอใจ จึงทำให้การรับรู้และการปฏิบัติของเกษตรกรอยู่ในระดับปานกลางคณะผู้ศึกษามีประเด็นที่จะเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางต่อโครงการ ดังนี้ 1) เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาอบรมในเรื่องของการทำบัญชีครัวเรือนให้แก่เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ 2) เจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประชาสัมพันธ์ และมีการรณรงค์ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างจริงจัง

วิสนัย ผุสดี (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินงานศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริมจังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึง การรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริมจังหวัดเชียงใหม่ ด้านการรับรู้ของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบลโป่งแยง ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ การดำเนินงานของศูนย์อยู่ในระดับ 26 น้อยทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการจัดตั้งศูนย์ ด้านคณะทำงานเพื่อบริหารศูนย์ และด้านบทบาทหน้าที่และการดำเนินงานของศูนย์

วรรณิ พิมพ์พันธ์ (มปป.) ศึกษาเรื่อง ส่งเสริมการรับรู้การจดบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้ง อำเภอดงตาล จังหวัดอุบลราชธานี การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้และปัญหาในการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อศึกษาชนชั้นในแนวทางการปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ของประชาชน เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการสอบถาม กลุ่มเป้าหมาย (80 คน) และสนทนากลุ่มภาคีเครือข่าย(5 ราย) จากการสำรวจข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41- 50 ปี ทำหน้าที่จดบันทึกบัญชีครัวเรือนของครอบครัว ขนาดของครอบครัวส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือน 4 คน มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีรายได้/เดือน 6,001 บาท ขึ้นไป ส่วนใหญ่มีภาระหนี้อยู่กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนจากเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรม จนมีความเข้าใจในขั้นตอนการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน จนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและรับการสนับสนุนสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือน จาก อบต. ใช้ที่บ้านเป็นที่จดบันทึกบัญชีในช่วงเวลาเย็น มีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ 1 ครั้ง/สัปดาห์ ทิศนคติของประชาชนต่อการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนส่วนใหญ่มีทัศนคติในระดับเห็นด้วยต่อการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมค่าใช้จ่ายในครัวเรือน แต่ก็ยังไม่ทำให้มีเงินออมเพิ่มขึ้น ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน พบว่า ผู้บันทึกบัญชีครัวเรือนมีภารกิจมากอีกทั้งไม่มีรายรับเข้ามาทุกวัน ทำให้ไม่สามารถจดบันทึกบัญชีครัวเรือนได้จากการสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่และภาคีเครือข่าย พบว่าบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานราชการมีการส่งเสริมและสนับสนุนการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนในด้านประชาสัมพันธ์การจดบันทึกบัญชีครัวเรือนและมีการแจกสมุดบันทึกบัญชีรายรับ - รายจ่ายครัวเรือน พร้อมทั้งมีการอบรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน ในระดับหมู่บ้านเป็นประจำทุกเดือน ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนนั้น เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ประกอบด้วย ครัวเรือนผู้ให้ข้อมูล ผู้เก็บข้อมูล รูปแบบของสมุดบันทึกบัญชีรายรับ - รายจ่ายครัวเรือนซึ่งอาจจะทำให้ ผู้จดบันทึกบัญชีครัวเรือนสับสนไม่เข้าใจและยากแก่การจดบันทึกบัญชีครัวเรือนผลสัมฤทธิ์ของโครงการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนด้านปริมาณสะท้อนผลสัมฤทธิ์ด้านรายได้ของประชาชนโดยพบว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างรู้จักวิธีการบริหารการเงินการบัญชีของตนเอง

สุกัญญา ชัยวิชู (มปป.) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชากร ในอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยที่ส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยด้านการรับรู้ และปัจจัยด้านปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชากรในอำเภอบางไทรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรในอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวนทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถาม และใช้วิธีการสุ่มแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) ส่วนการวิเคราะห์ที่ใช้ค่าร้อยละในเชิงพรรณนา สถิติที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) และไคสแควร์ (Chi-square)

กับสมการจำแนกกลุ่ม (Multiple Discriminants Analysis: MDA) สำหรับวิธีการประมวลผลเพื่อวิเคราะห์นั้นใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นหลัก โดยการใช้โปรแกรม SPSS ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ คือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้รวมต่อเดือน รายจ่ายรวมต่อเดือน และเงินออมต่อเดือน มีความสัมพันธ์ทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ อยู่ในระดับ 0.05 ปัจจัยทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญกับพฤติกรรม การจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชากรในอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการวิเคราะห์ผลโดยการจำแนกกลุ่ม (Multiple discriminants Analysis: MDA) เพื่อจำแนกกลุ่มของปัจจัยด้านการส่งเสริมสนับสนุน ปัจจัยด้านการรับรู้ และปัจจัยด้านปัญหา และอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยดังกล่าวสามารถจำแนกกลุ่มพฤติกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ